

Betygssättning utifrån beviljad betygsrätt

Tillsynen avser utbildning motsvarande komvux hos enskilda utbildningsanordnare och utbildning motsvarande komvux i sfi hos folkhögskolor

Rapport efter tematisk tillsyn

Diarienummer: SI 2023:2525

Tematisk tillsyn

Tematisk tillsyn är en inspektionsform där Skolinspektionen detaljerat och systematiskt granskar ett utvalt område för att kontrollera att verksamheter uppfyller gällande författningskrav. Området är utvalt efter en riskanalys. De granskade verksamheterna får enskild återkoppling i form av beslut och som regel presenteras även resultaten i en rapport. Rapporten baseras på verksamheterna som har granskats, och kan inte ge en nationell bild av det aktuella området. Utgångspunkten för en tematisk tillsyn är alla barns och elevers lika rätt till en god utbildning i en trygg miljö.

Citera gärna Skolinspektionens rapporter, men kom ihåg att uppge källa: Skolinspektionen, rapportens namn och år.

Skolinspektionen, Tematisk tillsyn 2023

Diarienummer: SI 2023:2525

ISBN 978-91-988760-5-5

Innehåll

Sammanfattning	6
De flesta anordnare har minst en brist.....	7
Vanligt att anordnare brister i dokumentationen och hanteringen av betygen och inte följer tillstånden	7
Det förekommer att betyg har beslutats av fel person och att betygsunderlagen är otillräckliga.....	8
De flesta anordnare informerar eleverna om grunderna för betygssättningen...	8
Få brister kopplat till anordnarens och rektorns arbete för en rättvis och likvärdig betygssättning	8
Skolinspektionens kommentar till resultaten.....	9
Bristande kunskap eller rutiner bland de granskade anordnarna	9
Inledning	10
Därför har Skolinspektionen genomfört tillsynen	10
Begränsad kunskap om hur betygsrätten används.....	11
Risker som är relaterade till betygssättningen hos anordnare med betygsrätt	11
Inget krav på systematiskt kvalitetsarbete eller lärarlegitimation	11
Utbildningen är ofta av tillfällig karaktär och anordnare uppfattar regleringen som svår att överblicka	12
Generella risker kopplade till bedömning och betygssättning	12
Skolinspektionens tidigare erfarenheter	12
Tillsynens syfte och innehåll.....	13
Fyra bedömningsområden	13
Tillsynens genomförande	13
Det här visar tillsynen	15
Majoriteten av anordnarna har minst en brist.....	15
Utbildning enligt beviljat tillstånd	17
Brister i dokumentationen av betyg är mycket vanliga	18
Elevernas betygshandlingar överlämnas inte alltid på ett korrekt sätt till hemkommunen.....	18
Anordnare följer inte beviljat tillstånd.....	19

Lärarnas bedömning och betygssättning.....	20
Det förekommer att lärares betygsunderlag inte omfattar alla moment i kursen	20
I ett fall har fel betygsskala använts.....	21
I några fall har fel person fattat beslut om betyg	21
Information om grunderna för betygssättningen.....	21
Eleverna får oftast tillräcklig information om betygssättningen	21
Arbetet för en rättvis och likvärdig bedömning	22
Rektorn är i de flesta fall förtrogen med arbetet och nationella prov används på tänkt sätt.....	22
Skolinspektionens kommentar till resultaten	23
Bristerna är många och i vissa fall allvarliga	23
Grundläggande att tillståndspliktiga verksamheter följer sina tillstånd	23
Våra iakttagelser är oroande såväl ur ett elevperspektiv, ett utbildningsperspektiv och ett systemperspektiv	23
Bristande kunskap och rutiner bland de granskade anordnarna.....	24
Referenser	25
Bilaga 1. Regeringsuppdraget som ligger till grund för den tematiska tillsynen ...	26
Granskning av betygsrätt i komvux	26
Bilaga 2. Författningsstöd	27
Stöd för tillsynen.....	27
Tillsynens bedömningsområden och bedömningsgrunder	27
1. Utbildning enligt beviljat tillstånd.....	28
1.1 Rätten att sätta betyg och utfärda betyg används endast i de ämnen eller kurser som tillståndet anger	28
1.2 Utbildningen bedrivs på uppdrag av en juridisk person och betyg sätts och utfärdas endast för de elever som uppdraget omfattar	28
1.3 Anordnaren följer kraven avseende betygskatalog, betygshandlingar och utformning av intyg.....	29
1.4 Anordnaren överlämnar betygshandlingar och intyg till elevernas hemkommuner	30
2. Lärarnas bedömning och betygssättning.....	30

2.1 Betyg sätts på varje avslutad kurs och betyg beslutas av den eller de lärare som bedriver undervisningen vid den tidpunkt när betyg ska sättas	30
2.2 Lärares betygsunderlag omfattar hela kursen och läraren gör en bedömning av elevens kunskaper i förhållande till de nationella betygs-kriterier som finns för respektive kurs.....	30
3. Information till eleverna om betygssättningen	31
3.1 Eleverna informeras om de grunder som tillämpas vid betygssättningen ...	31
4. Arbetet för en rättvis och likvärdig betygssättning.....	31
4.1 Rektorn håller sig förtrogen med arbetet med betygssättning och ser till att betyg sätts i enlighet med författningarna	31
4.2 Nationella prov används i de kurser som anges i författningarna	32
Bilaga 3. Anordnare i tillsynen	33
Bilaga 4. Urval och genomförande	34
Urval	34
Genomförande	35
Intervjuer	35
Dokumentstudier	35
Sammanställning, analys, bedömning och beslut.....	36
Utbyte med externa representanter inför och under tillsynen.....	36
Bilaga 5. Myndighetens arbete med tillståndsgivning för betygsrätt	37
Skolinspektionens tillståndsprövning vid beviljande av betygsrätt.....	37

Sammanfattning

Elever som går utbildning motsvarande komvux¹ eller utbildning motsvarande komvux i sfi² ska, precis som alla andra elever, få sina kunskaper dokumenterade, bedömda och betygsatta på ett rättvisande och likvärdigt sätt. Det är viktigt att dokumentation och hantering av betyg sker på ett rättssäkert sätt, att betyg beslutas av rätt lärare och att betygsunderlagen som ligger till grund för betygen omfattar hela den aktuella kursen. Vidare är det grundläggande att anordnarna följer kraven för beviljad betygsrätt, vilket till exempel innebär att de endast ska sätta betyg i kurser som omfattas av tillståndet.

Syftet med Skolinspektionens tematiska tillsyn har varit att kontrollera att enskilda utbildningsanordnare och folkhögskolor som har beviljats tillstånd för att sätta betyg, anordna provning samt utfärda betyg och intyg följer gällande författningar avseende såväl tillståndet i sig, som för betygsättningen. Resultaten kan också ses som en fördjupad del i regeringsuppdraget *Granskning av betygsrätten i komvux*.³

För att underlätta läsningen används fortsättningsvis begreppet anordnare när både enskilda utbildningsanordnare och folkhögskolor som beviljats betygsrätt av Skolinspektionen avses. I begreppet anordnare inkluderas därmed både enskilda utbildningsanordnare som på uppdrag bedriver utbildning motsvarande komvux och folkhögskolor som bedriver utbildning som motsvarar komvux i sfi. Begreppet anordnare omfattar därmed anordnare av båda formerna av utbildning utifrån beviljad betygsrätt.

Betygsrätt avser tillstånd att sätta betyg, anordna provning samt utfärda betyg och intyg.⁴ Betygen ska i sin tur sättas, och betygen och intygen ska hanteras, i enlighet med gällande författningar.

I tillsynen kontrollerar Skolinspektionen

- att utbildningen bedrivs enligt beviljat tillstånd och betyg dokumenteras samt hanteras enligt de krav som finns.
- att betyg sätts i förhållande till betygskriterierna och vad som ingår i kursen och beslutas av rätt person vid rätt tillfälle.
- att eleverna informeras om grunderna för betygsättning.
- att rektorn och anordnaren arbetar för att säkerställa en rättvis och likvärdig betygsättning.

¹ Kommunal vuxenutbildning förkortas komvux genom hela rapporten.

² Svenska för invandrare förkortas sfi genom hela rapporten.

³ Se Bilaga 1 Regeringsuppdraget i sin helhet.

⁴ 6 kap. 1 § förordning (2011:1108) om vuxenutbildning.

Skolinspektionen har besökt 20 anordnare som varit föremål för tillsynen, och intervjuat behöriga företrädare för anordnaren, rektorer, lärare och elever. Efter avslutad tillsyn har respektive anordnare fått ett tillsynsbeslut. Besluten har riktats till de enskilda utbildningsanordnarna och de juridiska personer som ansvarar för folkhögskolorna, som är ytterst ansvariga för utbildningen. Verksamhetsbesöken genomfördes under perioden oktober–december 2023.

De flesta anordnare har minst en brist

Tillsynen visar att det finns brister hos majoriteten av de anordnare som granskats. Det är vanligt med brister hos både de enskilda utbildningsanordnarna och folkhögskolorna. Skolinspektionen har konstaterat minst en brist hos 16 av de 20 anordnare som ingått i tillsynen.

De flesta bristerna finns i granskningens första bedömningsområde, där Skolinspektionen kontrollerat om utbildningen bedrivs enligt beviljat tillstånd och att betyg dokumenteras samt hanteras enligt de krav som finns.

Vanligt att anordnare brister i dokumentationen och hanteringen av betygen och inte följer tillstånden

Inom det första bedömningsområdet har Skolinspektionen kontrollerat att anordnarna bedriver utbildning i enlighet med tillståndet, att de uppfyller kraven på betygskatalog och utdrag ur betygskatalogen samt att de överlämnar betygshandlingar till elevernas hemkommuner. Hos 15 av 20 anordnare påträffades minst en brist. Många av anordnarna hade flera brister.

Många brister i dokumentationen och överlämningen av elevers betyg

Tillsynen visar att så många som 14 av 20 anordnare inte följer kraven som gäller för betygskatalog och utdrag ur betygskatalogen. Detta är den vanligaste bristen som framkommit i tillsynen.⁵ Några exempel på uppgifter som ibland saknas eller är felaktiga är uppgift om vem som har satt betyget, vilken kurs som betyget avser och vem betyget gäller.

Det finns brister hos nio anordnare när det gäller författningarnas krav på att överlämna betygshandlingar till elevernas hemkommuner.⁶ Här har Skolinspektionen till exempel sett att betygshandlingar inte har överlämnats i tid eller att de inte har överlämnats alls. Det förekommer också att fel dokument har överlämnats.

⁵ Bedömningsgrund 1.3 Anordnaren följer kraven avseende betygskatalog, betygshandlingar och utformning av intyg.

⁶ Bedömningsgrund 1.4. Anordnaren överlämnar betygshandlingar och intyg till elevernas hemkommuner.

Åtta av tjugo anordnare följer inte beviljat tillstånd

Tillsynen visar att åtta anordnare inte följer sitt tillstånd.⁷ Skolinspektionen har bland annat konstaterat att anordnare har betygssatt elever på kurser som inte omfattas av tillståndet. Ett annat exempel är att utbildning motsvarande komvux har anordnats på uppdrag av en enskild firma i stället för på uppdrag av juridisk person.⁸

Det förekommer att betyg har beslutats av fel person och att betygsunderlagen är otillräckliga

Inom det andra bedömningsområdet har Skolinspektionen kontrollerat att lärare satt betyg i förhållande till betygskriterierna och vad som ingår i kursen⁹ samt att betyg beslutats av rätt person vid rätt tillfälle.¹⁰

Betygsättning är myndighetsutövning, och det är allvarligt när den brister.

I tre fall har vi kunnat konstatera att betygen inte har beslutats av den eller de lärare som bedrev undervisningen vid den tidpunkt som betyget skulle sättas. I andra fall har Skolinspektionen konstaterat att betygsunderlaget inte omfattade hela innehållet i aktuell kurs och att fel betygsskala använts vid betygsättningen.

De flesta anordnare informerar eleverna om grunderna för betygsättningen

I det tredje bedömningsområdet ingick att kontrollera att eleverna får information om grunderna för betygsättningen.¹¹ Inom detta område upptäcktes två brister. Bristerna handlade om att elever endast hade fått viss eller felaktig information om grunderna för betygsättningen.

Få brister kopplat till anordnarens och rektorns arbete för en rättvis och likvärdig betygsättning

Inom det fjärde bedömningsområdet kontrollerades att rektor håller sig förtrogen med arbetet med betygsättningen och att rektor säkerställer att betyg sätts i enlighet med författningarna samt om nationella prov används.¹²

⁷ Bristerna inbegriper bedömningsgrunderna 1.1 Rätten att sätta betyg och utfärda betyg används endast i de ämnen eller kurser som tillståndet anger, 1.2 Utbildningen bedrivs på uppdrag av en juridisk person och betyg sätts och utfärdas endast för de elever som uppdraget omfattar och vissa ytterligare brister.

⁸ Bedömningsgrunder 1.2 Utbildningen bedrivs på uppdrag av en juridisk person och betyg sätts och utfärdas endast för de elever som uppdraget omfattar.

⁹ Bedömningsgrund 2.2 Lärarens betygsunderlag omfattar hela kursen och läraren gör en bedömning av elevens kunskaper i förhållande till de nationella betygskriterier som finns för respektive kurs.

¹⁰ Bedömningsgrund 2.1 Betyg sätts på varje avslutad kurs och betyg beslutas av den eller de lärare som bedriver undervisningen vid den tidpunkt när betyg ska sättas.

¹¹ Bedömningsgrund 3.1 Eleverna informeras om de grunder som tillämpas vid betygsättningen.

¹² Här ingår bedömningsgrunderna 4.1 Rektorn håller sig förtrogen med arbetet med betygsättning och ser till att betyg sätts i enlighet med författningarna och 4.2 Nationella prov används i de kurser som anges i författningarna.

Brister har konstaterats hos två anordnare, där rektorn inte såg till att betyg sattes i enlighet med författningarna. I de aktuella verksamheterna fanns det också brister inom andra bedömningsområden, till exempel relaterat till lärarnas betygssättning. När det gäller användandet av nationella prov har inte några brister kunnat konstateras. Hos sex av de enskilda utbildningsanordnarna bedrevs dock inte några kurser där nationella prov enligt författningarna ska göras.

Skolinspektionens kommentar till resultaten

Skolinspektionen ser allvarligt på de samlade tillsynsresultaten. Brister har påträffats hos majoriteten av de granskade anordnarna. Hos några av anordnarna är bristerna både många och omfattande. I vissa fall gör bristernas karaktär att rättssäkerheten kan ifrågasättas.

Att anordnarna följer aktuella tillstånd och dess ramar är grundläggande. Det är anmärkningsvärt att så många som åtta anordnare inte gör det. De brister som uppmärksammats i tillsynen är problematiska såväl ur ett elevperspektiv, ett utbildningsperspektiv och ett systemperspektiv. Ur ett systemperspektiv är det oacceptabelt att inte alla anordnare dokumenterar och hanterar betyg utifrån gällande krav. De krav som finns i föreskrifterna för betygskatalogen och utdrag ur betygskatalogen är till för att upprätthålla rättssäkerheten. Att flera uppgifter i betygskatalogen och utdrag ur betygskatalogen saknas eller är felaktiga kan inte betraktas som mindre viktiga formaliafel, sett till vilka konsekvenserna kan bli för eleverna. Dokumentationen ligger till grund för elevernas betygshandlingar. För eleverna är det av stor vikt att samtliga uppgifter framgår, att uppgifterna är korrekta och att betygshandlingar skickas till hemkommunen efter avslutad utbildning. Detta är nödvändigt för att eleverna ska kunna intyga att de har förvärvat de kunskaper som ingår i aktuell utbildning. Om en anordnare inte överlämnat betygshandlingarna till hemkommunen, och sedan upphör med sin verksamhet, finns det ingen möjlighet för eleverna att få tag på sina betyg.

Bristande kunskap eller rutiner bland de granskade anordnarna

Bristerna i tillsynen tyder på bristande kunskap om gällande krav eller bristande rutiner. Dock har anordnare gjort korrigeringar i betygskatalog och i utdrag ur betygskatalog när de har förstått kraven för sådan dokumentation. Vissa korrigeringar har ibland redan gjorts under utredningens gång.

Här vill Skolinspektionen understryka att det är anordnarnas skyldighet att följa och att ta reda på vad som gäller utifrån de tillstånd som de ansökt om och beviljats. Regelverket är i delar komplext, och kan uppfattas som svåröverskådligt, men det är inte en ursäkt för att inte följa bestämmelserna.

Inledning

Likvärdighet och rättssäkerhet vid betygssättning står sedan länge högt på den politiska agendan. Frågor relaterade till betyg uppmärksammas ofta i media. Vuxna som väljer att genomföra en utbildning i en verksamhet som beviljats betygsrätt investerar tid och engagemang i sitt åtagande. De har rätt att förvänta sig såväl en god utbildning som en korrekt betygssättning och dokumentation av erhållna kunskaper. Att betygssättningen är rättvisande och likvärdig är centralt. Betygen kan vara avgörande för elevers möjligheter att ta sig vidare i utbildningssystemet och på arbetsmarknaden. Det är också viktigt att de anordnare som har beviljats betygsrätt följer aktuell reglering och det tillstånd som de har beviljats. Betygsättning innebär myndighetsutövning, och måste tas på allvar.

För enkelhets skull används fortsättningsvis begreppet anordnare när samtliga enskilda utbildningsanordnare och folkhögskolor som beviljats betygsrätt av Skolinspektionen avses. I begreppet anordnare inkluderas därmed både enskilda utbildningsanordnare som på uppdrag bedriver utbildning motsvarande komvux och folkhögskolor som bedriver utbildning som motsvarar komvux i sfi. Begreppet anordnare omfattar därmed anordnare av båda formerna av utbildning utifrån beviljad betygsrätt.

Enskilda utbildningsanordnare¹³ kan ansöka om tillstånd för alla skolformsdelar inom utbildning motsvarande komvux. Folkhögskolor kan ansöka om tillstånd för utbildning motsvarande komvux i sfi.

Därför har Skolinspektionen genomfört tillsynen

Skolinspektionen fick i regleringsbrevet för 2022 i uppdrag av regeringen att granska hur betygsrätten används.¹⁴ Den tematiska tillsynen har initierats utifrån regeringsuppdraget och instruktionsändringen som gjordes 2022.¹⁵ Svaret på regeringsuppdraget *Granskning av betygsrätt i komvux* kommer att redovisas till regeringen senast den 31 oktober 2024.

Skolinspektionen ansvarar för att pröva enskilda utbildningsanordnarens och folkhögskolors ansökningar om betygsrätt.¹⁶ När en anordnare har beviljats betygsrätt ger det anordnaren möjlighet att sätta betyg, anordna provning samt utfärda betyg och intyg.¹⁷ I de beviljade tillstånden för betygsrätt finns inte någon tidsbegränsning och tillstånden är i de flesta fall inte bundna geografiskt.

¹³ Här kan även en juridisk person som äger en folkhögskola inkluderas om de har ansökt om tillstånd som en enskild utbildningsanordnare enligt 6 kap. 1 § 1 p, förordning om vuxenutbildning. Sådan utbildning sker då på uppdrag av en juridisk person. Få juridiska personer som ansvarar för folkhögskolor har dock ett sådant tillstånd som under vissa förutsättningar ger dem rätt att bedriva fler kurser inom utbildning motsvarande komvux än inom sfi, men det förekommer.

¹⁴ Se Bilaga 1 Regeringsuppdraget i sin helhet.

¹⁵ 2 §, 3 st förordning (2011:556) med instruktion för Statens skolinspektion.

¹⁶ 6 kap. 20 § förordning (2011:1108) om vuxenutbildning.

¹⁷ 6 kap. 1 § förordning (2011:1108) om vuxenutbildning.

Begränsad kunskap om hur betygsrätten används

Skolinspektionens och Skolverkets kännedom om vilka anordnare som sätter betyg och utfärdar intyg med stöd av beviljad betygsrätt är i dagsläget begränsad. Skolverket samlar inte in någon betygsstatistik¹⁸ och Skolinspektionen gör inga regelbundna uppföljningar eller kontroller av anordnarna efter att betygsrätt har beviljats. Det görs inte heller någon regelbunden uppföljning av om, när eller hur betygsrätten används. Ett tungt vägande skäl till detta är att det är svårt att veta var och när enskilda utbildningsanordnare med beviljad betygsrätt är aktiva. Det finns inget krav på att anordnare ska anmäla när de avser att genomföra utbildning utifrån beviljad betygsrätt. Skolinspektionen har dock genomfört två tillsynsinsatser på ett urval av anordnare med betygsrätt. Detta gjordes 2016 och 2018.¹⁹ Myndigheten har även inlett ett antal tillsyner utifrån inkomna uppgifter om missförhållanden.

Risker som är relaterade till betygssättningen hos anordnare med betygsrätt

Inget krav på systematiskt kvalitetsarbete eller lärarlegitimation

Viktiga syften som anfördes när betygsrätten infördes 2010 var att tillgodose den enskildes behov av utbildning, vilket de kommunala utförarna inte alltid hade en möjlighet att erbjuda. Man såg mångfalden av enskilda utbildningsanordnare som vuxit fram som något positivt, då den mötte vuxnas behov av lärande och kunde erbjuda utbildningar som kommunerna saknade kompetens för att anordna.²⁰ Ett annat syfte var möjligheten till konkurrens på lika villkor för olika typer av utbildningsanordnare vid upphandlingar.²¹

När det gäller komvux är kommunerna och i vissa fall regionerna huvudmän och ytterst ansvariga för utbildningen.²² Dessa huvudmän omfattas bland annat av krav på ett systematiskt kvalitetsarbete och är också skyldiga att följa bestämmelser kring lärarlegitimation.²³ Författningarnas krav på att huvudmän inom skolväsendet ska ha ett systematiskt kvalitetsarbete gäller inte anordnare som beviljats betygsrätt. Anordnare som bedriver utbildning med stöd av beviljad betygsrätt, och därmed har tillstånd för att sätta betyg, är inte att betrakta som huvudmän och ingår inte i skolväsendet. Anordnare är dock skyldiga att ha en rektor som ska hålla sig förtrogen med det dagliga arbetet i verksamheten.²⁴

¹⁸ Detta bekräftas av utsedda kontaktpersoner på Skolverket.

¹⁹ Skolinspektionen (2016). *Utbildningsanordnare med betygsrätt*. Rapport efter genomförd tillsyn. Skolinspektionen (2018). *Tematisk tillsyn av utbildning vid folkhögskola som motsvarar kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi)*. Uppdragsbeskrivning.

²⁰ Prop. 2009/10:68, s 10.

²¹ Prop. 2009/10:68, s 11–12.

²² Detta gäller oavsett om utbildningen bedrivs på entreprenad eller i egen regi.

²³ 4 kap. 3 § och 2 kap. 13, 17–18 §§ skollagen.

²⁴ 6 kap. 3 § förordning (2011:1108) om vuxenutbildning.

Utbildningen är ofta av tillfällig karaktär och anordnare uppfattar regleringen som svår att överblicka

Enskilda utbildningsanordnare bedriver ofta utbildning motsvarande komvux vid enstaka tillfällen och utbildningarna tenderar att vara av tillfällig karaktär. Det kan innebära att lärares erfarenhet av att sätta betyg ibland är liten och att betyg inte sätts så ofta. När det gäller folkhögskolor som bedriver utbildning motsvarande komvux i sfi är det bara sfi-kurser som betygsätts och är regelbundet återkommande. I övriga utbildningar som ges på folkhögskolor, till exempel etableringskurser, betygsätts inte eleverna.

Anordnarna i tillsynen bedriver ofta annan utbildningsverksamhet parallellt med den utbildning som ingått i tillsynen. För sådan utbildning gäller delvis en annan reglering. Regleringen för betygsrätt finns på många olika ställen i författningarna och innehåller dessutom många hänvisningar mellan olika författningar. Sammantaget kan dessa omständigheter göra det utmanande för anordnarna att få överblick över gällande rättslig reglering.

Generella risker kopplade till bedömning och betygssättning

Betygssättning är komplext och ställer höga krav på lärarnas kunskaper om styrdokumentet och på deras förmåga att genomföra undervisning och skapa betygsunderlag som ger möjlighet att bedöma elevers kunskaper i förhållande till betygsgränserna. Lärarna behöver bland annat skapa bedömningstillfällen som ger ett tillräckligt brett och varierat betygsunderlag för att med säkerhet kunna avgöra vilket betyg som bäst motsvarar elevens kunskaper vid betygssättningen. Det finns inga författningskrav som anger hur sådan dokumentation ska utformas.

Förutom att betygssättningen i sig är en komplex arbetsuppgift ska läraren även kunna ge eleverna information om betygsgränserna och förklara på vilka grunder betygen sätts.²⁵ Detta är särskilt viktigt då eleverna är vuxna. Ett uttalat mål inom vuxenutbildningen är att varje elev ska kunna ta ansvar för sitt lärande och sina studieresultat, och bedöma sina studieresultat och utvecklingsbehov i förhållande till kraven för utbildningen.²⁶

Skolinspektionens tidigare erfarenheter

Skolinspektionens tidigare tillsyn av anordnare som beviljats betygsrätt visade att det var avtalsvillkoren mellan uppdragsgivaren och den enskilda utbildningsanordnaren som styrde hur utbildningen bedrevs snarare än gällande rättslig reglering. En annan iakttagelse som gjordes var att vissa enskilda utbildningsanordnare uppfattade regelverket för betygsrätt som svår genomträngligt, vilket resulterade i att de hade svårt att efterleva det.²⁷

²⁵ Skolverket (2022). *Betyg och provning. Kommentarer till Skolverkets allmänna råd om betyg och provning*, s. 30.

²⁶ Skolverket. Läroplan för vuxenutbildningen, Lvux12, 2.3 Bedömning och betyg.

²⁷ Skolinspektionen (2016) *Utbildningsanordnare med betygsrätt*, s. 5 f, 16, 20.

Skolinspektionen såg även att rektorerna inte alltid var förtrodda med det dagliga arbetet i verksamheten.

Tillsynens syfte och innehåll

Syftet med Skolinspektionens tematiska tillsyn har varit att kontrollera att anordnare som har beviljats betygsrätt följer gällande författningar avseende såväl tillståndet i sig som för betygssättningen som sådan. En tematisk tillsyn är en detaljerad och systematisk granskning inom ett avgränsat område för att kontrollera att de granskade verksamheterna uppfyller kraven som följer av tillämpliga författningar. Den tematiska tillsynen har alltså inte som syfte att identifiera utvecklingsområden på det sätt som görs inom myndighetens kvalitetsgranskningar. Den tematiska tillsynen och dess resultat kan ses som en fördjupande del av regeringsuppdraget *Granskning av betygsrätten i komvux*.²⁸

Tillsynen avser fyra övergripande bedömningsområden och inom varje område finns 1–4 bedömningsgrunder. Dessa bedömningsgrunder avser vissa delar av den gällande rättsliga regleringen för betygsrätten. Se vidare bilaga 2.

Fyra bedömningsområden

Sammanfattningsvis kontrollerade Skolinspektionen

- att utbildningen bedrivs enligt beviljat tillstånd och betyg dokumenteras samt hanteras enligt de krav som finns.
- att betyg sätts i förhållande till betygskriterierna och vad som ingår i kursen och beslutas av rätt person vid rätt tillfälle.
- att eleverna informeras om grunderna för betygssättning.
- att rektorn och anordnaren arbetar för att säkerställa en rättvis och likvärdig betygssättning.

I bilaga 2 finns en utförligare beskrivning av vad som ingår i tillsynen och dess författningsstöd.

Tillsynens genomförande

Tillsynen omfattar 20 anordnare, varav 9 är enskilda utbildningsanordnare och 11 är folkhögskolor. En förteckning över vilka anordnare som har omfattats av tillsynen framgår av bilaga 3. Genomförandet har skett genom fysiska besök hos respektive anordnare. Besöken har ibland kompletterats med digitala intervjuer. Till grund för Skolinspektionens beslut ligger dokumentanalyser och intervjuer med elever, lärare, rektorer och behöriga företrädare för anordnarna. Tillsynsbesluten har riktats till aktuella anordnare. De är ytterst ansvariga för utbildningen och för att eleverna får den utbildning de har rätt till.

²⁸ Se bilaga 1.

När det gäller anordnare med betygsrätt finns det inte något aktuellt register över vilka anordnare som är aktiva, det vill säga bedriver utbildning och sätter betyg utifrån beviljad betygsrätt. För att kunna genomföra tillsynen har Skolinspektionen inledningsvis gjort ett omfattande kartläggningsarbete för att ta reda på vilka anordnare som skulle kunna ingå. En utförlig beskrivning av urval, tillsynens genomförande och vilka anordnare som ingått finns i bilaga 4.

Det här visar tillsynen

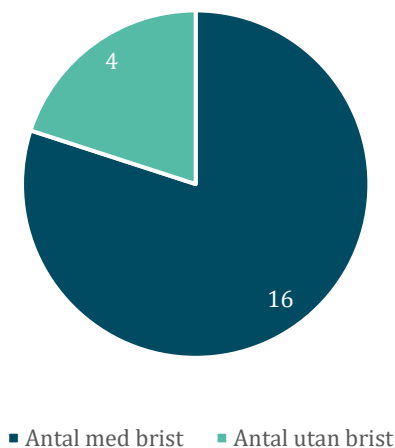
Utgångspunkten för resultatsammanställningen är de tillsynsbeslut som fattats.²⁹ I följande kapitel ges en samlad bild av resultaten.

Majoriteten av anordnarna har minst en brist

Sammantaget visar tillsynen att det finns många brister hos de granskade anordnarna. Hos 16 av 20 anordnare har minst en brist konstaterats. Brister är vanliga hos både folkhögskolor och enskilda utbildningsanordnare. När brister konstaterats har beslut med anmärkning eller föreläggande om att åtgärda bristerna riktats till anordnarna för de aktuella utbildningarna.

Endast fyra av anordnarna har bedömts helt leva upp till författningarna inom de bedömningsområden som granskats.

Diagram 1: Antal anordnare med respektive utan brist. (n=20)

Tillsynen avser fyra övergripande bedömningsområden och inom varje område finns 1–4 bedömningsgrunder. Dessa bedömningsgrunder avser vissa delar av den gällande rättsliga regleringen för betygsrätten, se vidare bilaga 2. Något förenklat har Skolinspektionen inom respektive bedömningsområde kontrollerat att utbildningen bedrivs enligt beviljat tillstånd och att betyg dokumenteras samt hanteras enligt de krav som finns (område 1), att betyg sätts i förhållande till betygskriterierna och vad som ingår i kursen och att betyg beslutas av rätt person vid rätt tillfälle (område 2), att eleverna informeras om grunderna för betygssättning (område 3) och att rektorn och anordnaren arbetar för att säkerställa en rättvis och likvärdig betygssättning (område 4).

²⁹ Iakttagelser som konstaterats i samband med uppföljningar av de verksamheter som bedömts ha brister, ingår inte i resultatsammanställningen och rapporten.

Bedömningsområde 1, utbildning enligt beviljat tillstånd, sticker ut på ett negativt sätt. Hos hela 15 anordnare har brister konstaterats (se Tabell 1 nedan). Bristerna är allvarliga då de visar både att många anordnare inte följer sitt tillstånd och att dokumentation samt hantering av betyg inte uppfyller de krav som finns. Som framgår av tabell 1 har betydligt färre brister påträffats inom övriga bedömningsområden.

Tre brister som delvis kan kopplas till bedömningsområde 1 har också identifierats. De benämns i tabellen nedan som ytterligare brist, men redovisas i vissa fall i resultatdelen tillsammans med brister i bedömningsområde 1.³⁰

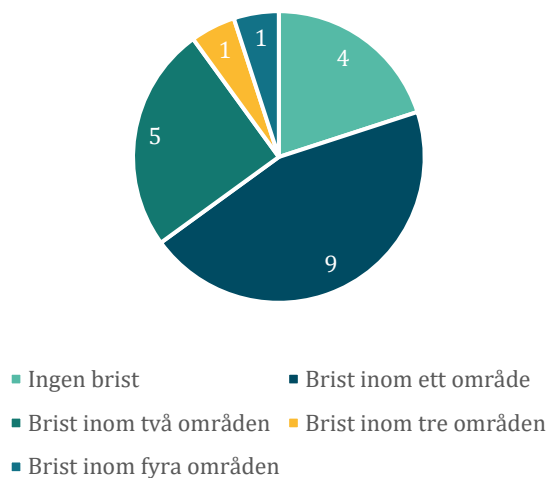
Tabell 1. Antal anordnare med brister per bedömningsgrund, se utförligare beskrivning av bedömningsgrunderna i bilaga 2.

Bedömningsområde	Bedömningsgrund	Antal brister
1. Utbildning enligt beviljat tillstånd	1.1 Rätten att sätta betyg och utfärda betyg används endast i de ämnen eller kurser som tillståndet anger.	5
	1.2 Utbildningen bedrivs på uppdrag av en juridisk person och betyg sätts och utfärdas endast för de elever som uppdraget omfattar. ³¹	1
	1.3 Anordnaren följer kraven avseende betygs katalog, betygshandlingar och utformning av intyg.	14
	1.4 Anordnaren överlämnar betygshandlingar och intyg till elevernas hemkommuner.	9
2. Lärarnas bedömning och betygssättning	2.1 Betyg sätts på varje avslutad kurs och betyg beslutas av den eller de lärare som bedriver undervisningen vid den tidpunkt när betyg ska sättas.	3
	2.2 Lärarens betygsunderlag omfattar hela kursen och läraren gör en bedömning av elevens kunskaper i förhållande till de nationella betygs kriterier som finns för respektive kurs.	3
3. Information till eleverna om betygssättningen	3.1 Eleverna informeras om de grunder som tillämpas vid betygssättningen.	2
4. Arbete för en rättvis och likvärdig betygssättning	4.1 Rektorn håller sig förtrogen med arbetet med betygssättning och ser till att betyg sätts i enlighet med författningarna.	2
	4.2 Nationella prov används i de kurser som anges i författningarna.	0
Övrigt	Ytterligare brister (redovisas tillsammans med 1.1 i resultatdelen).	3

³⁰ En ytterligare brist är undantagen från denna redovisning av område 1. Bristen handlar om att en anordnare inte använder lärare som har en utbildning som är avsedd för den undervisning som läraren ska bedriva.

³¹ Bedömningsgrunden har bara varit aktuell för enskilda utbildningsanordnare.

Diagram 2: Antal anordnare med brist inom noll, ett, två, tre eller fyra bedömningsområden. Två av de ytterligare bristerna räknas här in under bedömningsområde 1. Den tredje ytterligare bristen är exkluderad. (n=20)

Som diagrammet visar är det vanligast att anordnarna som ingått i tillsynen har haft brister inom ett bedömningsområde. Detta gällde nio anordnare. Hos en anordnare har brister konstaterats inom alla fyra bedömningsområden.

Utbildning enligt beviljat tillstånd

I bedömningsområde 1 har Skolinspektionen kontrollerat om anordnare endast sätter betyg och utfärdar betyg i de kurser de har beviljats tillstånd för. Myndigheten har även kontrollerat om anordnarna uppfyller kraven på betygskatalog, intyg och utdrag ur betygskatalogen samt överlämnar betygshandlingar till elevernas hemkommuner. Vidare har utredarna kontrollerat att utbildning bedrivs på uppdrag av en juridisk person när det gäller enskilda utbildningsanordnare som bedriver utbildning motsvarande komvux.

De två vanligaste bristerna både inom bedömningsområde 1³² och totalt sett är

1. att anordnaren inte följer kraven för betygskatalog och utdrag ur betygskatalogen. Uppgifter kan helt saknas och/eller vara felaktiga.³³
2. att anordnaren inte alls överlämnar betygshandlingar till elevernas hemkommuner eller att överlämningen sker på ett sätt som inte motsvarar kraven i gällande författningar.³⁴

³² Bedömningsområde 1. Utbildningen bedrivs enligt beviljat tillstånd och betyg dokumenteras samt hanteras enligt de krav som finns.

³³ Bedömningsgrund 1.3 Anordnaren följer kraven avseende betygskatalog, betygshandlingar och utformning av intyg.

³⁴ Bedömningsgrund 1.4 Anordnaren överlämnar betygshandlingar och intyg till elevernas hemkommuner.

Brister i dokumentationen av betyg är mycket vanliga

Brister relaterade till dokumentation av betyg är den vanligaste bristen i tillsynen. Det handlar i flera fall om att uppgifter som enligt föreskrifterna ska finnas med helt saknas i anordnarens betygs katalog och/eller i utdrag ur betygs katalogen. Uppgifterna ska finnas med för att det ska gå att härleda från vilken anordnare betygen kommer, vem som har satt betygen, vilken kurs som betygen avser men också vem som har fått betygen. Utredningarna har bland annat visat att Skolverkets skolenhetskod, skolform och nivå inom skolformen, kursernas kurskod och antal gymnasiepoäng samt elevers personnummer saknas. Det förekommer även att elevens fullständiga namn och att uppgift om vilket betyg en elev fått saknas i betygs katalogen.

I de fall Skolinspektionen upptäckt att uppgifter varit felaktiga har det i flera fall handlat om att fel person har undertecknat exempelvis betygs katalogen.³⁵ I stället för den undervisande läraren har en annan lärare, endast en av de undervisande lärarna eller rektorn signerat betygen. I ett fall berodde bristen på att anordnarens administrativa system krävde att det var en person med lärarlegitimation som skrev in betyget. Eftersom lärarlegitimation inte är ett krav för att få sätta betyg inom utbildning motsvarande komvux var systemet uppenbarligen inte anpassat till aktuell verksamhet. Andra fel som upptäckts är att dateringen av uppgiften om betyg inte är korrekt.

I tillsynerna har det framgått att anordnarna inte alltid är bekanta med vilka begrepp som används för de dokument som beskrivs här ovan. Det har ibland varit en utmaning för Skolinspektionen att fastställa vilka dokument som anordnaren har använt sig av och överlämnat till myndigheten. En sammanblandning verkar ibland ske mellan betygs katalog och utdrag ur betygs katalogen och mellan vad som ska finnas i betygs katalog respektive utdrag ur betygs katalogen.

Anordnarna har inte utfärdat några intyg med stöd av sitt tillstånd om betygs rätt. Därför har det inte varit aktuellt att bedöma utformningen eller hanteringen av intyg.

Elevernas betygshandlingar överlämnas inte alltid på ett korrekt sätt till hemkommunen

Som nämnts ovan är det viktigt att uppgifterna i utdrag ur betygs katalogen är korrekta då dokumentationen ska skickas till elevernas respektive hemkommuner efter avslutad utbildning. Denna dokumentation benämns i författningarna som betygshandlingar.

³⁵ Enligt kraven ska betyg beslutas av den eller de lärare som bedriver undervisningen vid den tidpunkt när betyg ska sättas och det är också denna eller dessa lärare som ska signera uppgiften i betygs katalogen (6 kap. 15 § förordning om vuxenutbildning, 7 § Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2012:8) om betygs katalog för vuxenutbildning).

Nio anordnare har konstaterade brister när det gäller överlämnandet av betygshandlingar till elevernas hemkommuner.³⁶ Skolinspektionen har sett att betygshandlingar inte har skickats alls till elevers hemkommuner, att betygshandlingar har skickats i vissa fall men inte alltid, att betygshandlingarna inte har skickats inom stipulerad tid och att fel dokument har skickats. Förklaringen till att betygshandlingarna inte har skickats till elevernas hemkommuner uppges i flera fall vara att hemkommunen inte har efterfrågat handlingarna. Enligt författningarna är anordnarna dock skyldiga att överlämna betygshandlingar till elevernas hemkommuner i anslutning till avslutad utbildning, senast en månad därefter. Detta oavsett om dessa har efterfrågats eller inte. Anordnarna är också skyldiga att lämna över betygshandlingarna även om en kommun skulle sakna rutiner för att ta emot dem.

Anordnare följer inte beviljat tillstånd

Vid tillsynen framkom många brister som visar att anordnare inte följer beviljat tillstånd.³⁷ Ett exempel på detta är att enskilda utbildningsanordnare betygssatt elever på kurser som de inte har tillstånd för. Ett annat exempel är att utbildning motsvarande komvux anordnats på uppdrag av en enskild firma i stället för på uppdrag av en juridisk person.³⁸ Hit hör även vissa av de ytterligare brister som inte ingick i den fördefinierade tillsynsramen. Dessa brister som framkom under pågående tillsyn har i vissa fall en nära koppling till bedömningsområdet, det vill säga att anordnaren inte följer beviljat tillstånd. Ett exempel på en sådan brist är att lärare inte är anställda av den anordnare som innehar betygsrätten utan av en annan juridisk person. Det är sammanlagt åtta anordnare som agerar på ett sätt som innebär att de inte följer beviljat tillstånd.

Folkhögskolor sätter betyg på kurser för elever som de inte har tillstånd att sätta betyg på

Skolinspektionen har konstaterat att det förekommer att folkhögskolor har betygssatt elever på kurser inom utbildning motsvarande komvux i sfi som de inte har tillstånd för. För att folkhögskolorna ska få sätta betyg på elever inom utbildning motsvarande komvux i sfi krävs att eleven anmält att de vill gå en sådan utbildning till sin hemkommun. Det krävs också att hemkommunen förklarat eleven behörig att delta i utbildningen samt fattat beslut om mottagande. I dessa fall har eleverna som betygssatts i stället anvisats till folkhögskolan via Arbetsförmedlingen för att ingå i andra insatser som folkhögskolan erbjuder. För folkhögskolor är det viktigt att ha kännedom om vilka elever som har förklarats behöriga, är mottagna till

³⁶ Bedömningsgrund 1:4 Anordnaren överlämnar betygshandlingar och intyg till elevernas hemkommuner.

³⁷ Bedömningsgrunderna 1:1 Rätten att sätta betyg och utfärda betyg används endast i de ämnen eller kurser som tillståndet anger, 1.2 Utbildningen bedrivs på uppdrag av en juridisk person och betyg sätts och utfärdas endast för de elever som uppdraget omfattar samt ytterligare brist ingår.

³⁸ Bedömningsgrunder 1.2 Utbildningen bedrivs på uppdrag av en juridisk person och betyg sätts och utfärdas endast för de elever som uppdraget omfattar.

utbildningen av elevernas hemkommuner och därmed kan betygssättas efter undervisning i utbildning motsvarande komvux i sfi.

Lärare och personer med ledningsuppgifter är anställda av annan juridisk person än den som har tillståndet om betygsrätt

Hos två folkhögskolor var lärare och verksamhetschefen respektive utbildningsledaren med ledningsuppgifter, inte anställda av den juridiska person som hade beviljats tillståndet för betygsrätt utan av en annan juridisk person. Att dessa personer utförde uppgifter som betygssättning och ledningsuppgifter innebär att anordnaren inte följde sitt tillstånd. Betygsättning innebär myndighetsutövning och får inte överlämnas till annan utan stöd i lag.³⁹ Enskilda ledningsuppgifter får bara överlämnas av rektorn till en anställd eller en uppdragstagare i verksamheten, vilket inte var fallet hos de aktuella anordnarna.⁴⁰

Lärarnas bedömning och betygssättning

I bedömningsområde 2, lärarnas bedömning och betygssättning, har Skolinspektionen kontrollerat om lärarna satt betyg efter varje avslutad kurs och att betyg beslutats av rätt lärare.⁴¹ Utredarna har även kontrollerat att lärares betygsunderlag omfattat hela kursen och att lärare bedömt elevers kunskaper i förhållande till de nationella betygsriterier som finns för respektive kurs.⁴²

En förutsättning för att betygssättningen ska bli rättvisande är att lärarna har ett betygsunderlag för varje elev som omfattar hela den aktuella kursen. Med betygsunderlag avses alla de underlag som läraren har vid tiden för betygssättningen och som ska ligga till grund för bedömningen av elevens kunskaper. Vid betygssättningen ska betygsunderlaget ställas mot de betygsriterier som finns angivna i kurs- och ämnesplaner. Det finns inga författningskrav som anger hur en sådan dokumentation ska utformas.⁴³

Det förekommer att lärares betygsunderlag inte omfattar alla moment i kursen

I två fall, båda inom vård- och omsorgsutbildningar, har Skolinspektionen gjort bedömningen att lärarna inte har haft ett betygsunderlag som är tillräckligt för att kunna bedöma elevens förmåga att utföra samtliga ingående praktiska moment i en kurs.

³⁹ Bestämmelserna om entreprenad i 23 kap. skollagen är inte tillämpliga på en folkhögskola och dess ägare (se 1 kap. 2 § skollagen) och en folkhögskola och dess ägare är inte heller att anse som huvudman i skollagens mening (jfr lydelsen av 23 kap. 2 § skollagen).

⁴⁰ 6 kap. 4 § förordning (2011:1108) om vuxenutbildning.

⁴¹ Bedömningsgrund 2.1 Betyg sätts på varje avslutad kurs och betyg beslutas av den eller de lärare som bedriver undervisningen vid den tidpunkt när betyg ska sättas.

⁴² Bedömningsgrund 2.2 Lärares betygsunderlag omfattar hela kursen och läraren gör en bedömning av elevens kunskaper i förhållande till de nationella betygsriterier som finns för respektive kurs.

⁴³ Skolverket (2022) Allmänna råd, Betyg och provning, kommentarer till Skolverkets allmänna råd om betyg och provning, s 21.

Bland annat konstaterades att det inte fanns tillräckligt underlag för att kunna sätta betyg i kursen Hälso- och sjukvård 2. Tillsynen visade att eleverna inte hade fått öva på praktiska moment som att hantera dränage och att utföra S-HLR vuxen (hjärt-lungräddning för sjukvårdspersonal). Lärarna hade inte heller tagit del av andra underlag, exempelvis från elevernas arbetsplatser, som kunde visa om och med vilken kvalitet eleverna utfört de praktiska momenten som ingick. Även om både lärare och elever kunde bekräfta att eleverna fått teoretisk kunskap fanns inget bedömningsunderlag att utgå ifrån när det gällde de praktiska momenten. Beslut om betyg hade följaktligen fattats utifrån ett otillräckligt bedömningsunderlag.

I ett fall har fel betygsskala använts

I ett fall har fel betygsskala använts vid betygssättningen i utbildning motsvarande komvux i sfi på en folkhögskola. Skolinspektionen konstaterade att den tidigare betygsskalan A–F⁴⁴ har använts i stället för den nu gällande betygsskalan G–IG. Vidare framgick av utredningen att endast en lärare på folkhögskolan satte betyg och att hen inte fått någon fortbildning kring betygssättning.

I några fall har fel person fattat beslut om betyg

I tre fall, samtliga på folkhögskolor, framkom det att alla betyg inte har beslutats av den eller de lärare som bedrev undervisningen vid den tidpunkt som betyget skulle sättas. I ett fall rekommenderade en grupp lärare vilka betyg eleverna skulle få men rektorn beslutade om dem. Det var också rektorn som signerade betygen i betygskatalogen och hen hade även möjlighet att ändra på betygen.

På de andra folkhögskolorna framkom att andra lärare än den undervisande läraren hade fattat beslutat om betygen, när läraren inte var legitimerad. I båda fallen var det legitimerade lärare som beslutade om betyg i stället för den undervisande läraren.

Information om grunderna för betygssättningen

Eleverna får oftast tillräcklig information om betygssättningen

I bedömningsområde 3, information till eleverna om betygssättningen, har Skolinspektionen kontrollerat att eleverna har fått information om grunderna för betygssättningen.⁴⁵ Inom detta område påträffades två brister. I ett fall hade eleverna fått information om grunderna för betygssättningen, men informationen var delvis felaktig då fel betygsskala användes vid betygssättningen. I det andra fallet hade eleverna inte fått information om betygskriterierna i samtliga kurser och visste därmed inte

⁴⁴ Betygsskalan A–F användes till och med år 2021.

⁴⁵ Bedömningsgrund 3.1 Eleverna informeras om de grunder som tillämpas vid betygssättningen.

vad krävdes för att få ett visst betyg. I övriga beslut framkommer det att eleverna fått information om grunderna för betygsättningen.

Arbetet för en rättvis och likvärdig bedömning

Rektorn är i de flesta fall förtrogen med arbetet och nationella prov används på tänkt sätt

Inom bedömningsområde 4, arbete för en rättvis och likvärdig betygssättning, har Skolinspektionen kontrollerat att rektor håller sig förtrogen med arbetet med betygsättningen och ser till att betyg sätts i enlighet med författningarna.⁴⁶ Här har också ingått att kontrollera att nationella prov används.⁴⁷

I två beslut konstaterade Skolinspektionen att rektorn inte såg till att betyg sattes i enlighet med författningarna. I ett fall konstaterades även att rektorn inte var förtrogen med arbetet med betygsättningen. Hos aktuell den aktuella anordnaren omfattade inte lärarnas betygsunderlag hela kursen. Rektorn hade kännedom om att de praktiska momenten inte hade genomförts men uppgav att hen trodde att lärarna hade gjort bedömningen att det som gjorts var tillräckligt. Rektorn hade inte vidtagit åtgärder för att säkerställa att betyg sattes enligt författningarna. Lärarna saknade dessutom adekvat utbildning, men rektorn hade ändå inte gjort några specifika insatser för att ge dem stöd i att sätta korrekta, rättvisa och likvärdiga betyg.

Hos en annan anordnare uppgav rektorn att hen hade fullt förtroende för den enda betygssättande lärarens arbete. Det framkom även att rektorn och läraren inte förde några diskussioner om lärarens betygssättning. Rektorn hade inte säkerställt att betyg sattes i enlighet med författningarna, vilket blev uppenbart då en tidigare gällande betygsskala använts. Rektorn hade inte heller sett till att några specifika insatser eller kompetensutveckling genomförts för att ge läraren stöd i att sätta korrekta betyg.

När det gäller användandet av nationella prov har inte några brister konstaterats. Hos sex enskilda utbildningsanordnare bedrevs dock inte några kurser där nationella prov ska genomföras. Hos de övriga anordnarna visade utredningarna att de nationella proven genomfördes och att samtliga elever deltog i proven.

⁴⁶ Bedömningsgrund 4:1 Rektorn håller sig förtrogen med arbetet med betygsättning och ser till att betyg sätts i enlighet med författningarna.

⁴⁷ Bedömningsgrund 4.2 Nationella prov används i de kurser som anges i författningarna.

Skolinspektionens kommentar till resultaten

Bristerna är många och i vissa fall allvarliga

Skolinspektionen ser allvarligt på de samlade tillsynsresultaten. Brister har påträffats hos majoriteten av de granskade anordnarna. Hos några av anordnarna är bristerna både många och omfattande. Spridningen i utfallet kan tolkas som en indikation på att kunskapen om regelverket skiljer sig mycket åt mellan olika anordnare. I vissa fall gör bristernas karaktär att rättssäkerheten kan ifrågasättas.

Grundläggande att tillståndspliktiga verksamheter följer sina tillstånd

Anordnarna bedriver en tillståndspliktig verksamhet. Att de följer aktuella tillstånd och dess krav är grundläggande. Det är oroväckande att Skolinspektionen har konstaterat att så många som 8 av de totalt 20 anordnare som ingått i tillsynen agerat på ett sätt som gör att de inte följer sina tillstånd.

Våra iakttagelser är oroande såväl ur ett elevperspektiv, ett utbildningsperspektiv och ett systemperspektiv

De brister som uppmärksammats i tillsynen är problematiska såväl ur ett elevperspektiv, ett utbildningsperspektiv och ett systemperspektiv. Ur ett systemperspektiv är det oacceptabelt att inte alla anordnare dokumenterar och hanterar betyg utifrån gällande krav. Bland annat har det visat sig att flera uppgifter som ska finnas med i betygskatalogen och i utdrag ur betygskatalogen saknas. Exempel på information som ibland saknas är skolenhetskoden, som knyter betyget till anordnarens tillstånd och synliggör vilken anordnare som har beslutat om betyget. I andra fall är det inte angivet vilken skolform eller vilken nivå inom skolformen som avses. När sådan information saknas går det inte att utläsa om kursen getts inom gymnasieskolan eller inom komvux och utbildning motsvarande komvux. Det förekommer också att uppgift om elevernas namn och vilket betyg som satts inte framgår, vilket är uppgifter som är nödvändiga sett ur ett elevperspektiv. De krav som finns i föreskrifterna för betygskatalog och utdrag ur betygskatalogen är till för att upprätthålla rättssäkerheten i denna dokumentation.

För eleverna är det av stor betydelse att samtliga uppgifter framgår av dokumentationen och att de är korrekta samt att betygshandlingar skickas till deras respektive hemkommuner efter avslutad utbildning. Detta är nödvändigt för att eleverna ska kunna intyga att de har förvärvat de kunskaper som ingår i aktuell utbildning.

Skolinspektionen vill framhålla att det är av största vikt att elevernas hemkommuner får utdrag ur betygskataloger skickade till sig efter

genomförd utbildning. Om en anordnare inte överlämnat dessa betygshandlingar till hemkommunen, och sedan upphör med sin verksamhet, finns ingen möjlighet för eleverna att få tag på sina betyg i efterhand. De brister som iakttagits är allvarliga sett utifrån de konsekvenser det kan få och inte att betrakta som mindre formaliafel.

Genom tillsynen har myndigheten också sett att det förekommer att betyg sätts utan tillräckliga bedömningsunderlag. Det är oroväckande att betyg sätts trots att lärares bedömningsunderlag inte omfattar samtliga moment som ska ingå. Läraren kan då omöjligen säkerställa att eleverna kan utföra dessa moment och med vilken kvalitet eleven utför dem. Vidare indikerar det att samtliga elever inte har fått möjlighet att tillgodogöra sig kunskapen och hela det aktuella innehållet i kursen.

Bristande kunskap och rutiner bland de granskade anordnarna

Bristerna i tillsynen tyder på okunskap eller bristande rutiner. Dock har anordnare gjort korrigeringar i betygskatalog och i utdrag ur betygskatalog när de har förstått kraven för sådan dokumentation. Vissa korrigeringar har ibland redan gjorts under utredningens gång.

I detta sammanhang vill vi även påminna om att anordnarna inte omfattas av kravet på att ha ett systematiskt kvalitetsarbete vilket skulle kunna vara en anledning till att de inte själva har följt upp verksamheten och upptäckt de framkomna bristerna. Det är dock anordnarnas skyldighet att följa och att ta reda på vad som gäller kring de tillstånd som de ansökt om och beviljats och kontinuerligt se till att de krav som gäller följs. Regelverket är i delar komplext, och kan uppfattas som svåröverskådligt, men det är inte en ursäkt för att inte följa bestämmelserna.

Hur tar Skolinspektionen resultat och iakttagelser vidare?

Skolinspektionen har i samband med den tematiska tillsynen fått värdefull information som både bekräftar och kompletterar bilden av hur anordnare använder betygsrätten i praktiken. Iakttagelserna kommer att lyftas och diskuteras vidare i den kommande redovisningen av regeringsuppdraget *Granskning av betygsrätten i komvux*, och fördjupa beskrivningen av hur betygsrätten används.

Referenser

Förordning (2011:556) med instruktion för Statens skolinspektion.

Förordning (2011:1108) om vuxenutbildning.

Skolinspektionen (2016). *Utbildningsanordnare med betygsrätt.*

Skolinspektionen (2018). *Tematisk tillsyn av utbildning vid folkhögskola som motsvarar kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi).*

Uppdragsbeskrivning.

Skollag (2010:800).

Skolverket (2022). *Betyg och prövning. Kommentarer till Skolverkets allmänna råd om betyg och prövning.*

Skolverket. Läroplan för vuxenutbildningen, (Lvux12), SKOLFS 2012:101.

SOU 2020:66. *Samverkande krafter – för stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk.*

Regeringens proposition 2009/10:68. *Svenskundervisning för invandrare i folkhögskola*

Bilaga 1. Regeringsuppdraget som ligger till grund för den tematiska tillsynen

Granskning av betygsrätt i komvux

Skolinspektionen ska granska förekomsten av folkhögskolor och andra enskilda utbildningsanordnare med så kallad betygsrätt inom komvux.

Skolinspektionen ska också granska hur betygsrätten används i uppdragsutbildning enligt 6 kap. förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning samt utbildning som anordnas på entreprenad, av en folkhögskola och vid utfärdande av betyg. Frågor som är relevanta för granskningen är i vilken mån intyg och prövning förekommer samt var i landet betygsrätten används, av vem, vilken typ av utbildning och hur lång tid det tar från det att ett tillstånd till betygsrätt lämnas till dess att rätten används.

Skolinspektionen ska även föreslå hur de svårigheter som finns när det gäller att kontrollera hur betygsrätten används kan åtgärdas.

Skolinspektionen ska föra en dialog med Skolverket vid genomförandet av uppdraget.

Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 31 oktober 2024.

Bilaga 2. Författningsstöd

Stöd för tillsynen

Av 6 kap. 1 § förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning framgår att tillstånd att sätta betyg, anordna provning samt utfärda betyg och intyg enligt bestämmelser som gäller för skolväsendet får ges till

1. en enskild utbildningsanordnare för utbildning motsvarande kommunal vuxenutbildning som på uppdrag av juridiska personer anordnas för uppdragsgivarnas räkning och för de personer som uppdragsgivarna utser, och
2. en folkhögskola för utbildning motsvarande kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare.

Det är Skolinspektionen som, enligt 6 kap. 20 § förordningen om vuxenutbildning, beslutar om sådant tillstånd. Se mer i bilaga 5.

Den som har fått tillstånd enligt 6 kap. 1 § förordningen om vuxenutbildning har ansvar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i kapitlet samt de bestämmelser för utbildningen som finns i skollagen och andra författningar.

Skolinspektionen har enligt 6 kap. 25 § förordningen om vuxenutbildning tillsyn över utbildning som tillstånd har lämnats för enligt förordningens 6 kapitel. Enligt 26 kap. 3 § första stycket punkten 1 skollagen (2010:800) har Skolinspektionen även tillsyn över särskilda utbildningsformer i 24 kap. skollagen, varav utbildning vid folkhögskola som motsvarar kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare är en.

Tillsynens bedömningsområden och bedömningsgrunder

Som beskrivits ovan har Skolinspektionens tillsyn inriktats mot följande bedömningsområden:

- Utbildningen bedrivs enligt beviljat tillstånd och betyg dokumenteras samt hanteras enligt de krav som finns (utbildning enligt beviljat tillstånd).
- Betyg sätts i förhållande till betygsgrunderna och vad som ingår i kursen och beslutas av rätt person vid rätt tillfälle (lärnarnas bedömning och betygssättning).
- Eleverna informeras om grunderna för betygssättning (information till eleverna om betygssättningen).
- Rektorn och anordnaren arbetar för att säkerställa en rättvis och likvärdig betygssättning (arbete för en rättvis och likvärdig betygssättning).

I tillsynen har brister som inte ingår i den fördefinierade tillsynsramen uppmärksammas, i besluten benämnda ytterligare brister.

Nedan framgår de bedömningsgrunder som Skolinspektionen har utgått ifrån inom varje bedömningsområde. Under varje bedömningsgrund anges det författningsstöd som har legat till grund för Skolinspektionens bedömningar samt referat av ett urval av detta.

1. Utbildning enligt beviljat tillstånd

1.1 Rätten att sätta betyg och utfärda betyg används endast i de ämnen eller kurser som tillståndet anger

(6 kap. 1 och 20 §§ förordningen om vuxenutbildning; 7 § Statens skolinspektions föreskrifter om ansökan om betygsrätt för vuxenutbildning)

Av 6 kap. 1 § första stycket förordningen om vuxenutbildning framgår att tillstånd att sätta betyg, anordna provning samt utfärda betyg och intyg enligt bestämmelser som gäller för skolväsendet får ges till

1. en enskild utbildningsanordnare för utbildning motsvarande kommunal vuxenutbildning som på uppdrag av juridiska personer anordnas för uppdragsgivarnas räkning och för de personer som uppdragsgivarna utser, och
2. en folkhögskola för utbildning motsvarande kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare.

Enligt 6 kap. 20 § förordningen om vuxenutbildning beslutar Statens skolinspektion om tillstånd enligt ovan. Tillstånd ska lämnas om utbildningsanordnaren har förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för utbildningen enligt detta kapitel och om utbildningen även i övrigt bedöms vara av god kvalitet.

I Statens skolinspektions föreskrifter om ansökan om betygsrätt för vuxenutbildning anges bland annat att ansökan till Skolinspektionen ska avse de utbildningar som ska omfattas av tillståndet till betygsrätt specificerade till kurs.⁴⁸

1.2 Utbildningen bedrivs på uppdrag av en juridisk person och betyg sätts och utfärdas endast för de elever som uppdraget omfattar

(6 kap. 1 § förordningen om vuxenutbildning)

Se föregående bedömningsgrund (6 kap. 1 § första stycket punkt 1 förordningen om vuxenutbildning).

Denna bedömningsgrund har inte ingått vid tillsyn av utbildning motsvarande kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare på folkhögskola, det vill säga där utbildning bedrivits med stöd av 6 kap. 1 § första stycket punkt 2 förordningen om vuxenutbildning.

⁴⁸ 7 § Statens skolinspektions föreskrifter om ansökan om betygsrätt för vuxenutbildning (2011:155).

1.3 Anordnaren följer kraven avseende betygskatalog, betygshandlingar och utformning av intyg

(20 kap. 44–45 §§ skollagen; 4 kap. 11–12, 22–23 §§ och 6 kap. 16 §⁴⁹ förordningen om vuxenutbildning; Skolverkets föreskrifter om betygskatalog för vuxenutbildning; Skolverkets föreskrifter om utformningen av intyg i kommunal vuxenutbildning).

Enligt 4 kap. 11 § förordningen om vuxenutbildning ska beslut om betyg dokumenteras i en betygskatalog. Med beslut om betyg avses bland annat beslut att sätta betyg efter varje avslutad kurs eller efter prövning. Beslut om betyg och intyg ska genast kunna sammanställas för varje enskild elev. Rektorn ansvarar för att betygskatalogen förs.⁵⁰ I 4 kap. 12 § förordningen om vuxenutbildning anges att den som har slutfört kurser inom kommunal vuxenutbildning ska kunna få ett utdrag ur betygskatalogen som visar vilka kurser som personen har slutfört inom utbildningen och vilka betyg som personen har fått på de olika kurserna.⁵¹ Enligt 4 kap. 22 § förordningen om vuxenutbildning ska betygsdokument och utdrag ur betygskatalogen utfärdas av rektorn.

Statens skolverk har utfärdat föreskrifter om betygskatalog för vuxenutbildning.⁵² Dessa föreskrifter innehåller bestämmelser dels om hur betygskatalogen ska utformas och vad de ska innehålla, dels om hur utdrag ur betygskatalogen ska utformas och vad de ska innehålla. I föreskrifterna anges bland annat att beslut om betyg ska föras in i betygskatalogen i anslutning till att kursen har avslutats samt att den eller de som beslutar om ett betyg ska datera uppgiften i betygskatalogen och förse uppgiften med egenhändig signatur. Vidare framgår bland annat att betygskatalogen ska innehålla namn och titel på den eller de som har beslutat om betyg.⁵³ Utdrag ur betygskatalogen från kommunal vuxenutbildning ska innehålla de uppgifter som anges i bilaga 1 till föreskrifterna och vara utformade på det sätt som anges i bilaga 2.

Av 20 kap. 44 § skollagen framgår att bland annat den som har genomgått en kurs i kommunal vuxenutbildning och vill få sina kunskaper dokumenterade på annat sätt än genom betyg ska få ett intyg. Skolverket har utfärdat föreskrifter om utformningen av intyg i kommunal vuxenutbildning.⁵⁴

⁴⁹ Enligt 6 kap. 16 § förordning om vuxenutbildning – som hänvisas till nedan under ett flertal bedömningsgrunder – ska föreskrifterna i 3 kap. 14, 15 och 17–21 §§ och 20 kap. 35–45 §§ skollagen samt i 4 kap. 9–12 och 22–26 §§ när det gäller kommunal vuxenutbildning tillämpas för motsvarande utbildning enligt 6 kap. förordning om vuxenutbildning, med undantag av bestämmelserna om komvuxarbete, delkurser, examensbevis, komvuxbevis, orienteringskurser och individuella kurser. Detta gäller även sådana föreskrifter som Statens skolverk har meddelat med stöd av 4 kap. 10 och 24–26 §§.

⁵⁰ I tillsynen har Skolinspektionen tillämpat aktuell bestämmelse i dess lydelse i SFS 2021:96.

⁵¹ I tillsynen har Skolinspektionen tillämpat aktuell bestämmelse i dess lydelse i SFS 2023:272.

⁵² Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2012:8) om betygskatalog för vuxenutbildning.

⁵³ 6–8 §§ i nyssnämnda föreskrifter.

⁵⁴ Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2014:120) om utformningen av intyg i kommunal vuxenutbildning.

1.4 Anordnaren överlämnar betygshandlingar och intyg till elevernas hemkommuner

(4 kap. 12 § och 6 kap. 16–17 §§ förordningen om vuxenutbildning; Skolverkets föreskrifter om betygshandlingar och intyg för utbildning motsvarande kommunal vuxenutbildning som anordnas av utbildningsanordnare med betygsrätt)

Av 6 kap. 17 § förordningen om vuxenutbildning framgår att utbildningsanordnaren ska lämna betygshandlingar och intyg när det gäller utbildningen till elevernas respektive hemkommuner. I 4 kap. 12 § förordningen om vuxenutbildning anges att den som har slutfört kurser inom kommunal vuxenutbildning ska kunna få ett utdrag ur betygskatalogen som visar vilka kurser som personen har slutfört inom utbildningen och vilka betyg som personen har fått på de olika kurserna.⁵⁵ I 2 § i Skolverkets föreskrifter om betygshandlingar och intyg för utbildning motsvarande kommunal vuxenutbildning som anordnas av utbildningsanordnare med betygsrätt⁵⁶, anges att det med betygshandlingar i 6 kap. 17 § förordningen om vuxenutbildning avses utdrag ur betygskatalog enligt 4 kap. 12 § i förordningen. I 3 § i föreskrifterna anges att överlämnandet av betygshandlingar och intyg enligt 6 kap. 17 § förordningen om vuxenutbildning ska ske i anslutning till avslutad utbildning, dock senast en månad därefter.

2. Lärarnas bedömning och betygssättning

2.1 Betyg sätts på varje avslutad kurs och betyg beslutas av den eller de lärare som bedriver undervisningen vid den tidpunkt när betyg ska sättas

(20 kap. 35 § skollagen; 6 kap. 15–16 §§ förordningen om vuxenutbildning)

Enligt 20 kap. 35 § skollagen ska betyg sättas på varje avslutad kurs.⁵⁷

Av 6 kap. 15 § förordningen om vuxenutbildning framgår att betyg ska beslutas av den eller de lärare som bedriver undervisningen vid den tidpunkt när betyg ska sättas. Om ett betyg är beroende av två eller flera lärares bedömning och dessa inte kan enas, ska betyget beslutas av rektorn.

2.2 Lärarens betygsunderlag omfattar hela kursen och läraren gör en bedömning av elevens kunskaper i förhållande till de nationella betygsriterier som finns för respektive kurs

(20 kap. 37 § skollagen; 4 kap. 9–9 a §§ samt 6 kap. 9 och 16 §§ förordningen om vuxenutbildning; i aktuella kurs- och ämnesplaner samt 2.3 Bedömning och betyg i läroplan för vuxenutbildningen)

⁵⁵ I tillsynen har Skolinspektionen tillämpat bestämmelsen i dess lydelse i SFS 2023:272.

⁵⁶ Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2014:119) om betygshandlingar och intyg för utbildning motsvarande kommunal vuxenutbildning som anordnas av utbildningsanordnare med betygsrätt.

⁵⁷ I tillsynen har Skolinspektionen tillämpat aktuell bestämmelse i dess lydelse i SFS 2020:447.

I 20 kap. 37 § skollagen⁵⁸ anges att läraren vid betygssättningen på en kurs inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning på gymnasial nivå ska göra en sammantagen bedömning av elevens kunskaper i förhållande till de betygskriterier som gäller för kursen och sätta det betyg som bäst motsvarar elevens kunskaper. Samtliga kriterier för betyget E ska dock vara uppfyllda för att eleven ska kunna få ett godkänt betyg. I 20 kap. 37 § skollagen anges vidare att läraren vid betygssättningen på en kurs inom kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå, kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning på grundläggande nivå eller kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare ska göra en bedömning av elevens kunskaper i förhållande till de betygskriterier som gäller för kursen. I paragrafen anges också att samtliga kriterier för betyget Godkänt ska vara uppfyllda för att eleven ska få detta betyg. Av 6 kap. 9 § förordningen om vuxenutbildning framgår att för utbildningen ska de kursplaner eller ämnesplaner tillämpas som är meddelade av regeringen eller av Statens skolverk för motsvarande utbildning inom skolväsendet. Enligt läroplanen för vuxenutbildningen ska läraren vid betygssättningen göra en allsidig bedömning av elevens kunskaper i förhållande till de nationella betygskriterier som finns för respektive kurs.⁵⁹

3. Information till eleverna om betygssättningen

3.1 Eleverna informeras om de grunder som tillämpas vid betygssättningen

(3 kap. 15 § skollagen; 6 kap. 16 § förordningen om vuxenutbildning; 2.3 Bedömning och betyg i läroplan för vuxenutbildningen)

Enligt 3 kap. 15 § skollagen ska eleverna informeras om de grunder som tillämpas vid betygssättningen.

I läroplanen för vuxenutbildningen anges att läraren ska redovisa för eleverna på vilka grunder betygssättning sker.⁶⁰

4. Arbete för en rättvis och likvärdig betygssättning

4.1 Rektorn håller sig förtrogen med arbetet med betygssättning och ser till att betyg sätts i enlighet med författningarna

(3 kap. 14 § skollagen; 6 kap. 3 och 16 §§ förordningen om vuxenutbildning; 2.4 Rektorns ansvar i läroplan för vuxenutbildningen)

Av 6 kap. 3 § förordningen om vuxenutbildning framgår att det pedagogiska arbetet med utbildning enligt detta kapitel ska ledas och samordnas av en

⁵⁸ Denna bestämmelse återges i 4 kap. 9 och 9 a §§ förordning om vuxenutbildning. I tillsynen har Skolinspektionen tillämpat bestämmelsen i dess lydelse i SFS 2022:146.

⁵⁹ Avsnitt 2.3 Bedömning och betyg i förordning om läroplan för vuxenutbildningen [SKOLFS 2012:101], Lvux 12.

⁶⁰ Avsnitt 2.3 Bedömning och betyg i förordning om läroplan för vuxenutbildningen.

rektor. Rektorn ska hålla sig förtrogen med det dagliga arbetet i verksamheten.

Av 3 kap. 14 § skollagen framgår att rektorn ska se till att betyg sätts i enlighet med denna lag och andra författningar. Enligt förarbetena till skollagen innebär rektorns ansvar i detta avseende bland annat att rektorn ska se till att skolans eller verksamhetens lärare dels är väl förtrogna med det regelverk som gäller, dels i övrigt får det stöd de behöver för att kunna sätta rättvisa och likvärdiga betyg.⁶¹

I läroplanen för vuxenutbildningen anges att det pedagogiska arbetet ska ledas och samordnas av en rektor. Som pedagogisk ledare för vuxenutbildning och som chef för lärarna har rektorn ett särskilt ansvar för att lärare får möjligheter till den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter.⁶²

4.2 Nationella prov används i de kurser som anges i författningarna

(4 kap. 10–10 a §§ och 6 kap. 16 § förordningen om vuxenutbildning)

Enligt 4 kap. 10 § förordningen om vuxenutbildning ska nationella prov användas inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå i de kurser som anges i 10 a § och inom kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare. Syftet med proven är att stödja betygssättningen. När nationella prov används ska eleverna delta i alla delar av proven. Rektorn får besluta att en elev inte behöver delta i ett nationellt prov eller i någon eller några delar av ett sådant prov, om det finns särskilda skäl.⁶³

Av 4 kap. 10 a § förordningen om vuxenutbildning framgår att nationella prov ska användas inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå i

1. engelska, kurserna 5 och 6,
2. matematik, kurserna 1–4, och
3. svenska, kurserna 1 och 3, eller svenska som andraspråk, kurserna 1 och 3.

Proven ska vara uppdelade i delprov som genomförs på vissa dagar eller under vissa perioder. Lärarna inom kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare ska använda nationella prov i slutet av kurserna B, C och D.⁶⁴

⁶¹ Prop. 2009/10:165, s. 299.

⁶² Avsnitt 2.4 Rektorns ansvar i förordning om läroplan för vuxenutbildningen.

⁶³ I tillsynen har Skolinspektionen tillämpat aktuell bestämmelse i dess lydelse i SFS 2017:1109

⁶⁴ I tillsynen har Skolinspektionen tillämpat aktuell bestämmelse i dess lydelse i SFS 2017:1109.

Bilaga 3. Anordnare i tillsynen

Anordnare	Typ av anordare som ingått i tillsynen
Kompetensutvecklingsinstitutet Sverige AB	Enskild utbildningsanordnare
Stiftelsen Utbildning Nordkalotten	Enskild utbildningsanordnare
AU Utbildning AB	Enskild utbildningsanordnare
Hermods AB	Enskild utbildningsanordnare
Kunskapscompaniet Ankaret AB	Enskild utbildningsanordnare
Folkuniversitetet stiftelsen kursverksamheten vid Uppsala universitet	Enskild utbildningsanordnare
Folkuniversitetet stiftelsen kursverksamheten vid Göteborgs universitet	Enskild utbildningsanordnare
Distansspecialisten i Sverige AB	Enskild utbildningsanordnare
Addera kompetens AB	Enskild utbildningsanordnare
Göteborgs folkhögskola, Västra Götalandsregionen	Folkhögskola
Kista folkhögskola, Kista folkhögskolas förening	Folkhögskola
Kvarnby folkhögskola, Kvarnby folkhögskolas ekonomiska förening	Folkhögskola
S:ta Maria folkhögskola, Stiftelsen Sveriges katolska folkhögskola	Folkhögskola
Skarpnäcks folkhögskola, Stiftelsen Stockholms folkhögskola	Folkhögskola
Skeppsholmens folkhögskola, Skeppsholmens folkhögskola ideell förening	Folkhögskola
Skurups folkhögskola, Skurups folkhögskoleförening	Folkhögskola
Sundbybergs folkhögskola, Stiftelsen Stockholms folkhögskola	Folkhögskola
Värnamo folkhögskola, Region Jönköpings län	Folkhögskola
Österlens folkhögskola, Föreningen Österlens folkhögskola	Folkhögskola
Östra Grevie folkhögskola, Östra Grevie folkhögskoleförening u p a	Folkhögskola

Bilaga 4. Urval och genomförande

Den tematiska tillsynen omfattar 20 anordnare som sätter betyg utifrån beviljad betygsrätt. 9 av de utvalda anordnarna är enskilda utbildningsanordnare som bedriver utbildning motsvarande komvux och 11 anordnare är folkhögskolor som bedriver utbildning motsvarande komvux i sfi.

Urval

Här följer en beskrivning av hur aktuella verksamheter valdes ut för tillsyn. Vanligtvis utgår Skolinspektionen från Skolverkets skolenhetsregister vid urvalsdragning. Skolenhetsregistret kan inte användas för att göra urval när det gäller anordnare som har beviljats betygsrätt. I skolenhetsregistret finns endast ett fåtal uppgifter registrerade kring dessa anordnare, till exempel vilka som någon gång har beviljats betygsrätt och om tillståndet avser betygssättning i kurser inom utbildning motsvarande komvux, motsvarande komvux i sfi eller motsvarande komvux som anpassad utbildning. Ett första steg vid inspektion av anordnare med betygsrätt behöver därför alltid vara att samla in ytterligare uppgifter från anordnarna för att få kunskap om till exempel vilka tillstånd/anordnare som är aktiva, det vill säga bedriver utbildning och sätter betyg, vilka kurser det sätts betyg i och så vidare. Först när de uppgifterna finns kan ett urval göras.

I den tematiska tillsynen av betygssättning hos anordnare med beviljad betygsrätt innebar urvalsarbetet att Skolinspektionen som ett **första steg** sammanställde en lista över alla tillstånd som beviljats för betygsrätt. I **steg två** skickades en enkät ut med frågor om bland annat vilka utbildningar anordnaren skulle genomföra under aktuell tillsynsperiod, hösten 2023. Med utgångspunkt i enkätsvaren sorterades de "aktiva" anordnarna ut.

I ett **tredje steg** kontaktades dessa totalt 41 anordnare, 28 folkhögskolor och 13 enskilda utbildningsanordnare, och ytterligare information begärdes in för att kunna fastställa det slutgiltiga urvalet, bland annat anordnarnas betygskatalog med nyligen satta betyg. Här togs hänsyn till följande uppgifter:

- Antal satta betyg 2023 och 2022. Om inga eller få betyg satts under våren 2023 utgick anordnaren.
- Att utbildning motsvarande komvux pågick under hösten 2023. Om ingen utbildning pågick under tillsynsperioden utgick anordnaren.
- Anordnare som enligt dessa uppgifter endast bedrev utbildning inom komvux på entreprenad på uppdrag av en kommun utgick.

Efter att hänsyn tagits till ovan kvarstod nio enskilda utbildningsanordnare. Samtliga ingick i det slutgiltiga urvalet.

För folkhögskolor som bedriver utbildning motsvarande komvux i sfi låg dessutom nedan information till grund för urvalet i ett **fjärde steg**. Urvalet har utgått ifrån risk att anordnaren inte följer gällande regleringar:

- Hur betygskatalogen utformats
- Om det funnits oklarheter i övrig inskickad information, till exempel kring i vilka utbildningar betyg sätts.
- Övrig kunskap hos myndigheten, till exempel inkomna uppgifter om anordnaren och ärenden som varit aktuella de senaste två till tre åren.

Genomförande

Besök har genomförts på plats i verksamheterna. Besöken har i vissa fall kompletterats med digitala intervjuer. Verksamhetsbesöken har genomförts under perioden oktober till december 2023.

Skolinspektionens beslut efter tillsynen av verksamheten riktar sig till enskilda utbildningsanordnare och den juridiska person som ansvarar för folkhögskolan som ansvarar för att åtgärda eventuella brister.

Skolinspektionens bedömningar avser inte enskilda lärares arbete.

Däremot intervjuades lärare och elever.

Intervjuer

I tillsynen har intervjuer varit den huvudsakliga informationskällan. Intervjuerna har kompletterats med dokumentation. Vid intervjuerna har Skolinspektionens utredare utgått från ett gemensamt intervjustöd men frågornas formulering och ordning liksom vilka följdfrågor som har ställts varierar mellan intervjuerna. På grund av skillnader mellan vilka krav som gäller för de enskilda utbildningsanordnarna och folkhögskolorna har inte samtliga bedömningsgrunder ingått för folkhögskolorna då dessa inte bedriver utbildning på uppdrag av en juridisk person.⁶⁵

Skolinspektionen har tagit fram urvalskriterier för vem som ska intervjuas och gjort urvalet utifrån inskickade elevlistor och lärarlistor i samråd med anordnaren. Intervjuer har genomförts med följande grupper:

- Elever som läser kurser inom utbildning där betyg sätts utifrån anordnarens beviljade betygsrätt
- Lärare som undervisar i kurser inom utbildning där betyg sätts utifrån anordnarens beviljade betygsrätt
- Rektor som ansvarar för den utvalda utbildningen
- Behörig företrädare för anordnaren

Vid behov har även en intervju genomförts med en person som ansvarar för administrativa uppgifter för aktuella utbildningar.

Dokumentstudier

Skriftliga underlag av betydelse för tillsynen har inhämtats från anordnare i tillsynen före och under besöket. Bland annat har Skolinspektionen

⁶⁵ Bedömningsgrund 1:2 Utbildningen bedrivs på uppdrag av en juridisk person och betyg sätts och utfärdas endast för de elever som uppdraget omfattar.

inhämtat registreringsbevis eller motsvarade, uppdragsavtal för enskilda utbildningsanordnare att bedriva utbildning motsvarande komvux, betygskatalog, utdrag ur betygskatalogen, utbildningsplaner/utbildningsupplägg, lärares betygsunderlag, lärares planering för pågående kurser och en informationsinhämtning med frågor om verksamheten. Underlagen har utgjort en del av utredningen inför besluten för varje anordnares verksamhet.

Sammanställning, analys, bedömning och beslut

Underlag som har samlats in under besöken och det underlag inför beslut som intervjuerna har sammanställt i (tjänsteanteckning) har kommunicerats till anordnaren. En analys har genomförts av det underlag som finns för beslut. Därefter har en sammantagen bedömning gjorts utifrån bedömningsgrunderna och beslut fattats.

I besluten till respektive anordnare anges om det finns brister enligt de författningar som ligger till grund för tillsynen, se bilaga 2. Besluten redovisar vilka omständigheter som ligger till grund för de bedömningar som har gjorts och vilka åtgärder som ska vidtas. Det är anordnaren som ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med författningarna och som ska se till att nödvändiga åtgärder vidtas om det framkommer att det finns brister i verksamheten. Beslut har riktats till enskilda utbildningsanordnare och den juridiska person som ansvarar för folkhögskolan. I samband med att beslutet har fattats har utredarna även erbjudit anordnaren en återföring av besluten.

Utbyte med externa representanter inför och under tillsynen

Under tillsynens förberedelser och genomförande har Skolinspektionen haft kontakt med Skolverkets utsedda kontaktpersoner men även vid behov med andra externa representanter, från exempelvis Arbetsförmedlingen och Folkbildningsrådet.

Bilaga 5. Myndighetens arbete med tillståndsgivning för betygsrätt

Anordnare ansöker om betygsrätt hos Skolinspektionen. Efter prövning av tillståndsenheten beviljas eller avslås ansökningarna.

Skolinspektionens tillståndsprövning vid beviljande av betygsrätt

Tillstånd lämnas om utbildningsanordnaren har förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för utbildningen enligt 6 kap. 20 § förordning om vuxenutbildning, och om utbildningen även i övrigt bedöms vara av god kvalitet.

De sökande prövas således utifrån bestämmelserna i kapitlet och utifrån andra faktorer som är kopplade till utbildningens kvalitet. Bland annat ingår att pröva ekonomiska förutsättningar. Vidare ska de som ansöker om betygsrätt ange om utbildning kommer att erbjudas vid flera verksamhetsorter och vilka uppdragsgivare anordnaren avser att bedriva undervisningen för. Information om tidigare erfarenheter av att bedriva utbildning, uppgift om tillgång till lokaler och vilken utrustning som anordnaren kommer att behöva köpa in inhämtas också.

De sökande ska också redogöra för hur undervisningen kommer att genomföras, om distansundervisning ska bedrivas och hur elevernas individuella studieplaner ska upprättas och hanteras. Det ska också framgå vilken utbildning samt erfarenhet rektor har och hur rektor ska hålla sig förtrogen med det dagliga arbetet. Personalens utbildning ska också framgå av beskrivningen. De sökande ska även redogöra för vem som ansvarar för att betyg sätts i enlighet med författningarna, vilken information som ges till eleven om grunderna för betygsättningen och hur betygsättningen kommer att ske i praktiken.